

VN/6473/2026

www.lausuntopalvelu.fi

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HAPPAMIEN SULFAATTIMAIEN JA MUSTALIUSKEIDEN STRATEGIA 2036

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua Happamien sulfaattimaiden ja mustaliuskeiden strategian 2036 luonnoksesta. Vesilaitosyhdistys edustaa noin 300 vesihuoltolaitosta, jotka vastaavat noin 90 % Suomen vesihuollosta.

Vesilaitosyhdistys pitää strategialuonnosta ja siihen liitettyä toimintasuunnitelmaa kattavana kokonaisuutena, joka kokoaa keskeiset riskienhallinnan ja toimeenpanon keinot yhteen. Strategiassa korostuvat riskien luotettava tunnistaminen, haittojen ennaltaehkäisy sekä valuma-aluelähtöinen vesienhallinta ja ohjauskeinojen kehittäminen. Nämä painotukset tukevat osaltaan myös vesihuollon keskeistä tavoitetta turvata talousveden tuotanto ja häiriöttömät palvelut muuttuvissa olosuhteissa.

Vaikutukset vesihuoltoon

Happamia sulfaattimaita ja mustaliuskeita esiintyy Suomessa myös talousvesituotantoon käytettävillä alueilla. Luonnontilassa nämä muodostumat eivät välttämättä heikennä pohjaveden tai vesistön laatua, mutta esimerkiksi maankäytön muutokset voivat käynnistää haitallisen kehityksen, jossa **happamuus ja metallipitoisuudet raakavedessä kasvavat**. Vesihuoltolaitosten kannalta tämä on erityisen merkittävää, koska esimerkiksi pohjaveden happamoituminen on usein pitkäkestoinen tilan muutos, jonka ennallistaminen on hidasta. Riskien tunnistaminen ja ennaltaehkäisy korostuvatkin erityisesti pohjavesialueilla. Kun pintavettä käytetään raakavetenä, happamuuspiikit ja kohonneet metallipitoisuudet voivat lisätä puolestaan vedenhankinnan alttiutta häiriöille, erityisesti runsaan valunnan ja sateiden yhteydessä.

Happamoitumiseen liittyvä metallien liukeneminen (esimerkiksi kadmium, nikkeli, rauta ja alumiini) voi näkyä vedentuotantoon käytettävän raakaveden laadun heikkenemisenä ja edellyttää vesihuollolta nopeaa reagointia sekä joissain tapauksissa **investointeja käsittelymenetelmien kehittämiseen**. Käsittelyprosessien ohjaus, kemikaalien kulutus ja lietteen muodostuminen voivat myös kasvaa, mikä lisää **sekä käyttö- että valvontakustannuksia**.

Strategian tavoitteet ja toimenpiteet

Vesihuoltolaitosten mahdollisuudet vaikuttaa haittojen syntyyn ovat rajalliset verrattuna siihen, että riskit tunnistetaan ja ehkäistään jo siellä, missä kuormitus syntyy ja missä maankäytön ratkaisuilla voidaan vaikuttaa. Vesilaitosyhdistys pitääkin tärkeänä, että strategian toimeenpano painottaa ensisijaisesti riskien tunnistamista ja haittojen ennaltaehkäisyä sekä toissijaisesti vahinkojen hallintaa. Strategian valuma-aluelähtöistä lähestymistapaa olisi hyödyllistä täydentää täsmennyksellä, jonka mukaan **yhteiskunnan kannalta kriittiset toiminnot, kuten**

vedenhankinnan kannalta tärkeät raakavesilähteet ja niihin liittyvät riskit, huomioidaan järjestelmällisesti osana suunnittelua (luvut 3.1 ja 3.2.2).

Strategiassa todetaan, että happamilla sulfaattimailla tapahtuvasta ojituksesta tulee tehdä vesilain mukainen ojitushilmoitus, ja että ojitukselle on lisäksi haettava vesilain mukainen lupa, mikäli siitä voi aiheutua vesialueen pilaantumista. Lupiin liittyvää valvontaa ei ole kuitenkaan resurssisyistä pystytty tekemään kattavasti (luku 3.2.1). Strategialuonnoksessa tunnistetaan myös, että mustaliuskealueisiin liittyvien vesilain mukaisten lupakäytäntöjen kehittämistarve on olemassa, ja käytäntöjen yhdenmukaistamista tarkastellaan osana toimeenpanoa (Liite 3, TP 1.1). Strategiaan olisi perusteltua lisätä kirjaus siitä, miten **valvonnan ja ohjauksen resurssitarpeet** huomioidaan toimeenpanossa, jotta uusien lupakäytäntöjen käyttöönoton ohella on mahdollista valvoa myös voimassa olevia lupia ja varmistaa toiminnan vaikuttavuus.

Vaikuttavuuden kannalta ratkaisevaa on myös, että riskit tunnistetaan ajoissa, menettelyt ovat selkeitä ja niitä myös sovelletaan yhdenmukaisesti. Rahoitusta ja kehittämistä tullaan kohdentamaan käytännössä osaamisen kehittämiseen, neuvontaan, valvontaan ja tietoaisteistojen ylläpitoon. Aiheesta on jo olemassa laajasti tietoa ja ohjeistusta, minkä vuoksi toimenpiteisiin olisi perusteltua kirjata selkeämmin myös riittävien henkilöresurssien tarve. Olemassa olevan tiedon tehokas hyödyntäminen edellyttää **osaamisen kehittämisen lisäksi pitkäjänteistä henkilöstöresursointia ja pysyvän asiantuntemuksen turvaamista**, jotta menettelyt ja tietotarpeet voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti erityisesti riskialueille (Liite 3, TP 1.3; TP 5.2).

Jatkovalmistelu ja strategian toimeenpano

Strategian toimeenpanon etenemistä tarkastellaan strategiakauden aikana useissa vaiheissa, ja lisäksi tehdään perusteellisempi arviointi kauden loppupuolella (luku 4). Vesilaitosyhdistys on mielellään mukana strategian jatkovalmistelussa ja toimeenpanon kehittämisessä vesihuollon näkökulmasta. Vesihuoltolaitosten käytännön kokemus raakavesien laadun vaihteluista, riskienhallinnasta ja toimintavarmuuden turvaamisesta voi tukea osaltaan strategian toimeenpanon vaikuttavuutta.

Reetta Stjerna
talousvesiasiantuntija
+358505908653
reetta.stjerna@vvy.fi